

MARINA ALMĂȘAN

**PE CĂMILĂ,
PRIN TUNISIA**

JURNAL DE CĂLĂTORIE

Prefețe de:
Constantin Tudor, Adrian Artene,
Cora Muntean

CORINT
BOOKS

—2023—

ZIUA ÎNTÂI

LA REVEDERE, BUCUREȘTI!
BONJOUR, TUNISIE!

Rămășițe ale Imperiului Roman, oaze spectaculoase, plaje exotice gădilate de valurile Mediteranei, casele unice ale berberilor, grămăjoarele de mirodenii de pe tarabele din bazaruri, aroma de iasomie, dunele Saharei și, peste toate, nesfârșite atenționări cu privire la temperaturile aprige ale verii tunisiene – cam acestea au fost „picăturile chinezești” administrate mie înainte de plecare de către cei din jur ce apucaseră să respire, măcar o dată, aerul tunisian.

Mărturisesc că plănuisem călătoria încă din iarna trecută (Perfect Tour aproape că ne cumpărase deja, mie și Elenei, biletele de avion). Apucase să intre în priză până și Ambasadorul nostru la Tunis, însă un atac brusc de panică, provocat de „niște unii” ce n-au găsit altceva mai bun de făcut decât să-mi reamintească de atacul terorist de la Djerba și de alte neliniști ale ultimei perioade, m-a făcut să schimb macazul pe ultima sută de metri: în loc de Sud, am

pornit-o spre Nord. În loc de cămile, am ajuns la reni și în loc de soarele Saharei am preferat barba lui Moș Crăciun! Acesta este de fapt secretul din spatele cărții mele anterioare – Jurnalul de călătorie în Finlanda.

Mi-am zis atunci că, dacă voi ajunge totuși, la un moment dat, în Tunisia, o voi face nu alături de o colegă delicată, ci de un coleg-bărbat, cât mai vânjos – și care, dacă nu să mă apere, măcar să producă impresie în jur. Așa a căzut măgăreața pe Marian, tovarășul meu de arme de peste 30 de ani, cel care m-a însoțit de altfel în cele mai diverse colțuri de lume, unde am realizat reportaje și documentare cu succes difuzate de TVR.

Așadar, bucurându-mă în continuare de același parteneriat de excepție cu PERFECT TOUR, am purces, cu aproape două luni înainte, la pregătirea călătoriei. Numai bine ce lansasem cartea despre zăpezile Nordului și iată-mă configurând deja traseul tunisian cu ajutorul profesionist al Cristinei Bălan, unul din oamenii de bază din echipa managerului Cornel Dinu.

Și am mai avut un reazem de nădejde: chiar și de la distanță, Excelența Sa, domnul Constantin Tudor, însărcinatul cu afaceri ad-interim al Ambasadei României la Tunis, a vegheat pas cu pas pregătirile noastre. Toate oficialitățile tunisiene au fost bătute în priză, toată Tunisia știa că o echipă de jurnaliști din România va veni în ospeție, urmând să scrie o carte despre țara lor.

...E sâmbătă deja, dimineață dar nu „dis”, iar traficul din București e atât de lejer, încât parcă te

împinge din spate spre Otopeni. A dat și-o ploaie la plecare, una delicată și călduță, dar chiar și așa, ea înseamnă, cu siguranță, belșug. Belșug de impresii, de emoții, de reușite. Una din primele este aceea că... reușim să ne îmbarcăm cu bine în aeronava HiSky, alături de alte peste o sută de pălării de paie și perechi de ochelari de soare, haine de in și spirite entuziasmate: pentru mai toți începea vacanța. Pentru noi – o săptămână intensă de munci, însă nici nu bănuiam cât se vor dovedi a fi de plăcute!

Ne aflăm, așadar, într-una din cursele charter ce mișcă românii spre superbele destinații de vacanță tunisiene. Zborul până la Monastir durează două ore și jumătate. Am timp berechet să arunc un ochi pe fereastră și pe celălalt spre tableta în care mi-am salvat, mecanic, în timp, un munte de informații despre Tunisia. Le-a venit, iată, timpul! Marian nu stă lângă geam, n-are deci șansa de a admira norii ce se desenează sub noi, și n-are nici laptopul la îndemână. Alege, prin urmare, să-și clătească privirea în frumosul zâmbet al stewardesei ce ne-a fost arondată. Foarte bine! Un cameraman mulțumit este garanția unor filmări reușite!

Vocea pilotului ne anunță că în curând vom începe coborârea. Fereastra mă anunță și ea că ne apropiem de destinația noastră. Mediterana e deja mult mai aproape, uite-i coasta șerpuită și uite-i și plaja gălbuie, care de aici, de la cei 10 000 de metri altitudine, pare golașă. Sigur nu-i așa, căci e miez de zi și, se știe, niciun turist nu va rata o zi de plajă, chiar dacă este avertizat că la ora asta e mai bine să se abțină

de la a cocheta cu soarele. Îmi îndrept scaunul și îmi leg centura de siguranță ca să scap de o grijă, anticipând ceea ce, cât de curând, mă va ruga și vocea din difuzoare. Mai am timp, așadar, să mai recapitulez câteva din detaliile documentării mele.

Una din trăsăturile fundamentale ale tunisienilor este TOLERANȚA. Dar să nu uităm, avem de-a face cu o țară musulmană, prin urmare există un set de reguli care se impun și în ceea ce privește comportamentul, dar și vestimentația. De regulile vestimentare mă voi mai ciocni pe parcursul călătoriei. Cert este că valiza mea geme de pantaloni de lungime regulamentară, de fuste până la glezne și bluze cu mânecuțe, încheiate până-n gât. O singură pereche de pantaloni scurți am rătăcit printre toate cele de mai sus, *just in case*, pentru zilele toride care mă vor împinge, poate, și către Mediterana... Deși, la cât de workaholică mă știu, parcă văd că voi ajunge cu ei la București nedesfăcuți...

Și dacă tot vorbim de reguli, iată câteva dintre ele pe care trebuie să le îmbrățișați și voi dacă veți călători în Tunisia:

- Trebuie musai să te descălți dacă vei intra în locuința unui tunisian, în care podelele sunt acoperite cu covoare.
- Să nu te arăți niciodată grăbit.
- Să prelungești cât poți „pauza de ceai”, acceptând să fii servit cu mai multe pahare, chiar dacă setea ți-a trecut de mult.

- Dacă ai fost invitat acasă la o familie de tunisieni, să nu te gândești să le oferi bani, ci mai degrabă un mic cadou.

- Dacă ți-ai fotografiat prietenii tunisieni, arată-le imediat fotografia sau trimite-le-o cât mai repede, pe telefon.

- Scoate-ți ochelarii de soare atunci când i te adresezi unui tunisian.

- Niciodată să nu refuzi cușcușul cu care vei fi servit.

- Dacă vrei să chemi un ospătar într-un restaurant sau o cafenea, strigă-l „*Khouya!*” – ceea ce înseamnă „Frate!”.

- Nu trece niciodată prin fața unui tunisian care se roagă.

- Nu încerca să pătrunzi într-un loc sfânt dacă nu ai fost invitat. Cu mici excepții (pe care avem să le cunoaștem și noi), în Tunisia accesul în moschee le este interzis non-musulmanilor.

- Pentru a strânge mâna cuiva sau pentru a face un semn cu mâna, folosește-o mereu pe cea dreaptă.

...Vai, dar m-am pierdut în detalii și sub noi e deja Monastirul! Centurile de siguranță îmbrățișează din nou taliile pasagerilor, vocea suavă a „obiectivului” feminin analizat de Marian ne anunță temperatura de la sol: la Monastir sunt... 42 de grade Celsius! Un ușor frison mă străbate, combinând informația cirită bilingv de către stewardesă cu imaginea predominant gălbuie de pe geam. Încep să se zărească mici construcții liliputane albicioase, presărate pe o

nesfârșită întindere de nisip. Undeva, sub noi, albastrul semnifică Mediterana, cea în care colegii noștri de avion își vor stinge curând trupurile încinse. Noi... mai avem de așteptat: ne-a rămas de parcurs încă un drum, cel dintre Monastir și Tunis. Sunt 170 de km care ne despart de capitala țării africane. Îi parcurgem în mașina Ambasadei, alături de Excelența Sa, domnul Constantin Tudor, care ne întâmpină personal la ieșirea din avion. Ne îmbrățișăm cu putere: nu ne-am văzut niciodată, dar pare că ne-am ști de-o viață! „Chiar ne știm!” îmi spune. Își amintește cum, student fiind, i-am luat un interviu în Piața Romană, când tocmai ieșea de la cursuri. Nu mai ține minte întrebarea, dar a fost foarte marcat, se pare, de întâmplarea cu pricina. Pe atunci eram și eu „boboacă” în ale televiziunii, iar șeful meu, Mihai Tatulici, mă hăituia deseori pe străzile Capitalei, ca să fac sondaje de opinie. Eram guralivă și îndrăzneată, știam să descos oamenii.

...Dar nu numai Excelența Sa a venit la aeroport să ne întâmpine. O echipă întregă de polițiști și angajați „civili” ai aeroportului au fost mobilizați: deja cel puțin trei ministere tunisiene au fost puse în temă cu privire la proiectul nostru jurnalistic: Externele, Turismul și Cultura. Parcurgem formalitățile de intrare în țară, taman bine cât să ne sosească atât bagajele, învârtite de banda parcă toropită și ea de căldură, cât și ghidul Walid – CEO-ul unei agenții tunisiene de turism cu care colaborează excelent Perfect Tour. A devenit și el parte în ecuație și iată și surpriza de care mă tot avertizase Cristina Bălan: Walid vorbește

perfect românește (a făcut o specializare în România), e încântat să ne cunoască și punem la cale, pe repede înainte, întâlnirile din zilele viitoare. După mica ședință de lucru din holul aeroportului, finalizată cu tradiționala fotografie de grup – „a prieteniei între popoare” –, ne despărțim. Noi, cel puțin, o pornim spre Tunis... Două ore și jumătate petrecute în răcoarea unui aer condiționat aproape că ne fac să ne îndoim de cele 40 de grade care, chipurile, ar fi afară. Mai o poveste, mai un „hotspot” pe care ni-l oferă Excelența Sa pentru a putea anunța acasă că am ajuns teferi, și... iată-ne în Tunis!

TUNIS. PRIMUL CONTACT

Prima impresie este cea scontată: un oraș african cu nuanțe arăbești, cu tradiționalele construcții specifice, multe și deloc înalte (motiv pentru care capitala tunisiană ocupă o suprafață de trei ori mai mare decât Bucureștiul nostru drag), purtând asupra sa ștampila vegetației mediteraneene, în care palmierul este împărat. Străzi ticsite, ținute amestecate, zumzetul specific locurilor aglomerate de pretutindeni, învârtit aici însă în jurul unui mix între limba arabă și cea franceză, plus celelalte graiuri ale Planetei rătăcite printre ele.

Cifric, lucrurile stau cam așa: Tunis este capitala Tunisiei, are 651 183 de locuitori înregistrați la recensământul din 2013 și o suprafață de 212,63 km pătrați. În întreaga regiune a Tunisului (aria

metropolitană), recensământul din 2006 număra 2,3 milioane de locuitori.

Tunisul este situat în nordul țării, în apropiere de Lacul Tunis și de Golful Tunis din Marea Mediterană. Centrul orașului poartă numele de *Medina*, alias *Orașul Vechi*, și este inclus pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO. Orașul nou s-a extins în timpul perioadei coloniale. Iată câteva dintre suburbiile care alcătuiesc zona metropolitană: Le Bardo – cartierul Guvernului (unde se află și o serie de muzee, cum ar fi de exemplu celebrul Bardo – care adăpostește cea mai importantă colecție de mozaicuri din lume), Belvédère, El Menzah, Ariana, iar în sud – Mégrine și Ben Arous. Colonialiștii francezi au construit în Tunis o stradă magistrală de 10 km lungime și un dig de-a lungul Lacului Tunis. Magistrala a fost prelungită ulterior, ea legând astăzi centrul orașului de portul La Goulette. În nordul portului, harta orașului consemnează așezările istorice ale Cartaginei – cea întemeiată de fenicieni –, Sidi Bou Said, La Marsa și Gammarth. Pe unele dintre ele urmează să le și vizităm, așa că... mai aveți puțină răbdare, poveștile vor continua.

Oprim pentru două necesități vitale: un Exchange (trei dinari tunisieni compun fiecare Euro) și un butic, din care ieșim amândoi, și eu, și Marian, cu câte o navetă de apă. Deja cei patru litri de apă obligatorii, recomandați mie la plecare de către un medic în care am încredere, nu îmi mai par chiar atât de imposibili: am pășit abia de trei ore pe tărâm african și deja am dat gata trei sticle de 0,5 litri! Un bax de 12 astfel de

sticle nu costă mai mult de 8 dinari. Prețurile nu sunt mari în Tunisia, dar și salariile sunt foarte mici, lucru care se simte ușor. Nu trebuie decât să faci, pur și simplu, ochii roată...

Străbatem Bulevardul Habib Bourguiba – voi reveni zilele viitoare cu detalii și despre el, și despre cel al cărui nume îl poartă. Acum nu vă voi spune decât că ne aflăm în buricul Tunisului și că bulevardul străbate, preț de 1,5 km, centrul Capitalei. N-am apucat încă să-l măsurăm cu pasul, o dată pentru că deocamdată ne luptăm cu acomodarea la cele 42 de grade din termometre, apoi pentru că mașina Excelenței Sale ne-a adus direct la hotel – hotelul Royal Victoria –, unul tare șmecher, ales de cei de la PERFECT TOUR parcă special pentru a ne impresiona.

Pătrundem într-însul ca într-un basm dintre cele pe care le descopeream în copilărie, în cărțile cu pagini îngălbenite ale celor „1001 de nopți”. Vă voi povesti ceva mai încolo și despre hotel, deocamdată recepționarul amabil amestecă franceza cu engleza, sperând ca măcar cu una dintre ele să ne nimerească. Resuscitez amintirile orelor de franceză din școala generală și omul răsuflă ușurat. Franceza este limba pe care mai toți tunisienii o vorbesc, ea având directă legătură cu istoria țării.

Primim cartelele de la camere și un lift îngust în care abia încăpem noi doi, cu bagaje și baxuri de apă cu tot, ne duce la primul etaj, în fața unei uși masive și care, asemeni liftului, este colorată strident și încărcată cu ornamente ce-mi sugerează palatele din

poveștile Șeherezadei. Ne aflăm însă în cu totul altă epocă, așa că apropii cartela magnetică – cea care face diferența! – de ușa din povești, dar care, fără să i se poruncească „Sesam, deschide-te!”, se dă în lături. Sunt, iată, în... iatacul Șeherezadei, încăperea cochetă în care îmi voi petrece primele patru nopți (din cele șapte și nu 1001!) ale fabuloasei aventuri ce începe deja să prindă contur.

Marian mă ajută să-mi duc bagajele în cameră și execută o „fotografie de interior”, pentru Facebook. Doamne, ce ușurare să te cufunzi în patul moale ca o mare de puf și să te lași învăluită de alizeul ce răzbate dinspre aparatul de aer condiționat!... Un duș rapid, urmat de un video scurt, filmat de pe balcon și care surprinde piața doldora de lume, veșminte arăbești, târgoveți și tarabe cu de toate, mai cu seamă cu fructe tropicale, după care... un pui de odihnă, numai bun cât să reîncarce bateriile pentru seară. Azi nu avem încă un program stabilit, căci e „zi de drum”, însă Excelența Sa ne-a făcut unul ad-hoc: suntem invitați la un prim contact... nu numai cu arta culinară tunisiană, ci și cu felul în care se distrează tineretul. Ni s-a promis o surpriză, așa că... veți fi curând părtași la ea!

SURPRIZA CU NUMĂRUL 1

Miez de noapte. Asta aici. În România este deja ora două, oră care nu mă prinde trează nici măcar de Revelion. Am promis să postez pe Facebook, și o fac,

chiar dacă acasă nu va mai avea cine să mi-o citească, și chiar dacă aici e deja o beznă de poți s-o tai cu cuțitul, care trage a somn rău de tot... Programul artistic promis n-a început încă. De fapt, Mohamed, tânărul ajutor tunisian al domnului Constantin Tudor (are doar cu un an mai mult decât Victor al meu, ceea ce aproape că îmi stârnește nostalgii!) ne-a avertizat că distracția va ține până spre dimineață, așa că deocamdată în jurul nostru lumea se încălzește pe la mese, urmând ca mai apoi să se rupă în figuri pe ringul de dans. Laico este unul dintre cele mai mari hoteluri din Tunis. Ajungem la el, ca destinație finală, abia după ce Excelența Sa ne face un tur nocturn al orașului, cu focus spre zona de loisir. Azi e sâmbătă și tunisienii au umplut terasele, restaurantele și cluburile de noapte ce împânzesc capitala țării. Până să înceapă programul artistic, degustăm un vin bun, tunisian. Africa se poate încadra deja între marii producători de vin ai lumii. Istoria viticulturii din Tunisia coincide cu cea a multor alte țări din Africa de Nord. În perioada romană, acest tip de cultură s-a dezvoltat foarte mult, asta până la intrarea în ringul istoriei lor a otomanilor, care au pus la grea încercare cultura vinului din această țară. Abia în 1881, odată cu protectoratul francez, producția de vin tunisian a fost cu adevărat reînviată. Aproape jumătate din producția de vinuri a țării merge la export. Principalii beneficiari? Franța și Germania.

Paharelor de vin care fac „clinc!” – în timp ce noi rostim, amestecat, și „Noroc!”, și „Saha!” – li se asociază câteva delicatese tradiționale, pe bază de

cușcuș (cum vă spuneam, Tunisia este patria cușcușului!), miel (nu vom vedea picior de porc în toată șederea noastră!), fructe de mare și legume cât cuprinde. Inclusiv... ardei umpluți (abia uitasem de România!). Toate au fost comandate și ne sunt descrise în detaliu de tânărul Mohamed, care are o educație extrem de europeană, drept care degustă vinul cot la cot cu noi, chiar dacă religia poporului său i-o interzice cu desăvârșire.

Iar dacă tot am atins acest subiect, câteva precizări. Așa cum știți, islamul (a doua religie în lume, după creștinism) nu acceptă consumul băuturilor alcoolice, interdicția fiind aplicată oricărei substanțe cu efect stupefiant sau halucinogen. Un musulman credincios nu are voie să pună gura pe nicio substanță care să-i altereze starea naturală. În Coran, acestea poartă numele de *khamr* și se referă la orice substanță care fermentează. Ca urmare, această opreliște este inclusă în *haram* – lista coranică a interdicțiilor. Iată, de exemplu, una din referirile Coranului la vin: „O, voi cei ce credeți! Vinul, jocul de noroc, pietrele ridicate [idolii] și săgețile [pentru prezicere] sunt murdării din lucrătura Diavolului. Feriți-vă de ele ca să izbândiți!” (Sura 5:90).

Parcă ghicindu-mi uimirea în ceea ce-l privește, Mohamed lasă paharul jos și se splitează între a trage cu ochiul la pâlcurile de fete singure de la mese (are 27 de ani, să nu uităm!) și a continua să ne dea amănunte despre fiecare platou adus de ospătari. O face și în engleză, și în franceză și ar face-o și în germană, dacă am cunoaște-o vreunul dintre noi,

căci Mohamed le vorbește cursiv pe toate. E un copil tare bun, provine dintr-o familie de intelectuali, este orfan de tată și-și croiește singur drum prin viață, „vâslind” prin ea cu un salariu extrem de mic în raport cu valoarea sa. Providența i l-a scos în cale, iată, pe domnul Constantin Tudor, care, îndrăgindu-l din prima, i-a deschis ușă după ușă către o mulțime de oameni importanți. Și... cine știe? Poate Mohamed va deveni, la rându-i, diplomat. E foarte important în viață să ai un mentor care să-ți lumineze calea!

În jur, mesele se umplu una câte una. Până să ancorăm și noi la a noastră, am dat o raită prin elegantul hotel. Pe holurile impunătoare ce adună laolaltă marmura, sticla, bunul-gust, rafinamentul și turiștii de pretutindeni, lumea face potecă îndreptându-se către terasa exterioară, cea în care are loc distracția. Oaspeții sunt toți eleganți, predomină tineretul; în gașcă, dar și sub formă de cupluri de îndrăgostiți. La un pupitru de DJ plasat pe scenă, o tânără tunisiană încinge atmosfera, răsucind discuri cu hituri internaționale, unele extrem de cunoscute. Ne surprinde în mod plăcut includerea în program a lui Carla's Dreams, a cărei „Heroină” răsună din difuzoarele date la maximum. Bine că localnicii nu știu traducerea versurilor!

Ne năpustim spre farfuriile ce vin încontinuu din spre bucătărie și spre paharele în care, ceremonios, un ospătar la patru ace mai toarnă din vinul alb, demisec, aromat, tunisian sută la sută. Ciocnim pentru prietenie, mi-am notat deja în agendă că „Noroc!” se

spune „*Saha!*”. *Saha!*, așadar, și fie ca urmarea să fie tot așa (nu mă refer la alcool, ci la bogăția de senzații)!

Între două feluri de mâncare, Marian filmează cu GoPro-ul câteva cadre de atmosferă, iar eu înghesui repede-repede pe Facebook o postare de final de zi. O închei cu o nedumerire: „Știu că dormiți deja, așa că mă întreb ce să vă urez: noapte bună sau deja... bună dimineața?!?” Ceasurile arată, în Tunisia, miezul nopții...

Îl rugăm pe șoferul Ambasadei să ne repeadă la hotel, pentru că starea de somn este mai puternică, se pare, decât dorința de a vedea programul artistic care încă nu a început. Excelența Sa se sacrifică însă, rămâne pe baricade, urmând ca a doua zi să ne trimită – pentru filmele editate de Marian – câteva videouri incendiare de azi-noapte, în care tinerii musulmani se dezlănțuie pe ringul de dans sau direct la mese, însuflețiți de frumoasele dansatoare de *belly dance* cuprinse în programul serii. „N-am mai filmat niciodată așa ceva!” – îmi mărturisește diplomatul român pe WhatsApp, ca un comentariu la videourile deocheate.